

DERINIMO PAŽYMA
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO
KODEKSO 310, 333 IR 385 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-683“ PROJEKTO

Institucija	Pastabos	Įvertinimas
Teisėjų tarybos 2025 m. gruodžio 22 d. raštas Nr. 36P-160-(6.6.Mr)	Teisėjų tarybos nuomone, Kodekso pakeitimo projekte siūlomu įtvirtinti teisiniu reguliavimu siekiama spręsti problemas, kurios, pagal teisės sistemą, priskirtinos ne Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK), o kitų teisės aktų, t. y. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (toliau – Įstatymas), reguliavimo sričiai. Siūlomas teismams įtvirtinti įpareigojimas Tarnybai teikti visus teismų priimtus nuosprendžius ar nutartis iš esmės yra administracinio pobūdžio informavimo mechanizmas, skirtas užtikrinti vaiko teisių apsaugos sistemos funkcionavimą. Tačiau tai nėra susiję su baudžiamojo proceso stadijų, proceso dalyvių teisių ir pareigų ar procesinių sprendimų priėmimo tvarkos reglamentavimu. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad siūlomi pakeitimai nepatenka į BPK reguliavimo dalyką, o siūlomos nuostatos sistemiškai nesiderina su šio kodekso paskirtimi.	Neatsižvelgta. Visų teismų priimtų nuosprendžių ar nutarčių Tarnybai pateikimas nors yra reikalingas, kad Tarnyba galėtų tinkamai įgyvendinti įstatymais jai pavestas funkcijas (pvz., Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme numatytas), tačiau taip pat yra neatskiriamai susijęs ir su baudžiamuoju procesu. Tarnybai gaunant galutinius teismų nuosprendžius ar nutartis ji galėtų užtikrinti baudžiamojo proceso dalyvio – nepilnamečio asmens, kuris galimai nukentėjo nuo nusikalstamos veikos, interesus, apsaugą, pagalbą bei kitų veiksmų, reikalingų užtikrinti vienos iš proceso šalių veiksmingą apsaugą. BPK nėra siūloma įtvirtinti kokius veiksmus Tarnyba išanalizavusi galutinius teismų sprendimus turėtų atlikti, tai lieka reglamentuota kituose teisės aktuose, todėl nesutiktina, kad siūlomas reguliavimas negali būti BPK reguliavimo srities dalykas. Nuosprendžių, nutarčių įteikimo bei išsiuntimo klausimai visiems subjektams yra reglamentuojami BPK, todėl ir išsiuntimo konkrečiam subjektui – Tarnybai – klausimą, siekiant išlaikyti vieningą teisinę sistemą ir nuoseklų reglamentavimą, tikslinga būtų numatyti būtent BPK, o ne kituose teisės aktuose.
	Aiškinamajame rašte nurodyta, kad siūlomais įtvirtinti pakeitimais siekiama nustatyti teisinį pagrindą, kuris leistų Tarnybai gauti informaciją apie teismo nuosprendžius bylose, susijusiose su nusikaltimais prieš vaikus, ypačingai seksualinio ir kitų formų smurtinio pobūdžio, nepriklausomai nuo to, ar Tarnyba buvo pripažinta vaiko atstovu pagal įstatymą procese. Pritariant Įstatymo projekto siekiams, atkreiptinas dėmesys į tai, kad galiojantis teisinis reguliavimas jau suteikia Tarnybai teisę gauti reikalingą informaciją ir dokumentus, įskaitant teismų sprendimus, kai tai būtina Tarnybos funkcijoms vykdyti (Įstatymo 50 straipsnio 2 dalies 2, 4 punktai, 50 straipsnio 1 dalies 16 punktas). Be to, BPK 186 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta	Neatsižvelgta. Tais atvejais, kai Tarnyba nėra paskirta vaiko atstovu pagal įstatymą baudžiamajame procese ir dėl to nedalyvauja bylos nagrinėjime teisme, Tarnyba neturi objektyvios galimybės žinoti dėl kokio vaiko, kokie procesiniai sprendimai ir koku metu yra priimami (neturi realios galimybės sekti proceso), dėl ko tampa sudėtinga įvertinti, kokių duomenų ir (ar) informacijos ir kada reikėtų užsiklausti. Pažymėtina, kad Tarnybos dalyvavimas ikiteisminio tyrimo metu vykstančioje apklausoje (apklausose) savaime nesudaro pagrindo Tarnybai būti informuojamai apie tolesnius veiksmus ir sprendimus susijusius su procesu, todėl Tarnyba neturi galimybės laiku įvertinti šių sprendimų poveikio vaiko teisės ir teisėtiems interesams. Siūlomu įtvirtinti būdu būtų tiksliausiai ir operatyviausiai įgyvendinamas tarpinstitucinis susižinojimas, siekiant užtikrinti

<p>pareiga į mažamečio liudytojo ar mažamečio nukentėjusiojo apklausą visuomet, taip pat į nepilnamečio liudytojo ar nepilnamečio nukentėjusiojo apklausą dėl nusikaltimų žmogaus gyvybei, sveikatai, laisvei, seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, vaikui ir šeimai, dėl pelnymosi iš nepilnamečio prostitucijos ar nepilnamečio įtraukimo į prostituciją arba kitais atvejais, kai to prašo proceso dalyviai arba ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro ar ikiteisminio tyrimo teisėjo iniciatyva, užtikrinti vaiko teisių apsaugos institucijos atstovo dalyvavimą nepilnamečių liudytojų ar nukentėjusiųjų apklausose leidžia Tarnybai apie atitinkamas bylas sužinoti dar ikiteisminio tyrimo ar bylos nagrinėjimo teisme metu. Todėl Aiškinamajame rašte nurodoma problema, kad Tarnyba negauna informacijos apie įsiteisėjusius nuosprendžius baudžiamosiose bylose, kuriose nustatyti vaiko atstovų pagal įstatymą seksualinio ar kito pobūdžio nusikaltimai prieš savo vaikus, iš esmės susijusi ne su teisinio pagrindo informacijos gavimui nebuvimu, o su galiojančių nuostatų praktinio taikymo klausimais, kuriuos, Teisėjų tarybos nuomone, yra tikslinga spręsti taikant ir tobulinant esamus informavimo bei institucinio bendradarbiavimo mechanizmus, o ne Baudžiamojo proceso įstatymo pakeitimais.</p>	<p>efektyviausią vaiko teisių bei interesų apsaugą ir gynimą. Nors Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo nuostatos Tarnybai suteikia teisę kreiptis ir gauti tam tikrą informaciją / duomenis iš valstybės registrų ir informacinių sistemų, tokia informacija Tarnybą pasiekia ne operatyviai, t. y. ne iš karto po atitinkamų procesinių sprendimų priėmimo, Ši aplinkybė riboja Tarnybos galimybes laiku identifikuoti galimus vaiko teisių pažeidimus ir imtis tinkamų apsaugos priemonių. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu nėra imperatyvių nuostatų, įpareigojančių teismą Tarnybai išsiųsti priimtą nuosprendį ar nutartį, dalis atvejų apskritai Tarnybos nepasiekia, o kadangi teismai yra pirminis šios informacijos šaltinis, sistemiškai vertinant teisinį reguliavimą ir nekuriant papildomų pareigų kitiems subjektams, manytina, siūlomas informavimo mechanizmas būtų efektyviausias, proporcingas ir atitinkantis vaiko teisių bei teisėtų interesų apsaugos prioritetą.</p>
<p>Aiškinamajame rašte taip pat nurodyta, kad siūlomais pakeitimais siekiama užtikrinti, jog Tarnyba laiku gautų informaciją apie visus teismų nuosprendžius bylose, kuriose sprendžiamas klausimas dėl nusikalstamų veikų, padarytų vaiko atžvilgiu (nepriklausomai nuo to, ar vaikas byloje dalyvauja kaip nukentėjusysis, liudytojas ar kitaip susijęs asmuo). Pagal Kodekso pakeitimo projektu siūlomą įtvirtinti reguliavimą, Tarnybai nuosprendžio ar nutarties kopija išsiunčiama „jei byloje sprendžiamas klausimas dėl veikos, padarytos vaiko atstovo pagal įstatymą prieš jo vaiką <...>“, t. y. tais atvejais, kai vaikas yra nukentėjusysis, ir neapima</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies.</p> <p>Įstatymo projekto aiškinamajame rašte pateikiamas dviprasmiškas aiškinimas – pirmiausia nurodoma, kad siūlomais pakeitimais norima užtikrinti, kad <i>Tarnyba laiku gautų informaciją apie visus teismų nuosprendžius bylose, kuriose sprendžiamas klausimas dėl nusikalstamų veikų, padarytų vaiko atžvilgiu (nepriklausomai nuo to, ar vaikas byloje dalyvauja kaip nukentėjusysis, liudytojas ar kitaip susijęs asmuo)</i>, tačiau aptariant naujas teisinio reguliavimo nuostatas nurodyta, kad <i>Įstatymo projektu siūloma aiškiai įtvirtinti teismų pareigą perduoti nuosprendžių, kuriuose sprendžiamas klausimas dėl nusikalstamų veikų, padarytų vaiko atžvilgiu, kopijas Tarnybai nedelsiant po jų priėmimo</i>. Sutiktina, kad</p>

	<p>atvejų, kai vaikas yra liudytojas ar kitaip susijęs asmuo. Siekiant teisinio aiškumo, visgi nutarus papildyti galiojančią BPK siūlomomis nuostatomis, siūlytina nurodyti, kad Tarnybai turėtų būti siunčiami apeliacinės instancijos teismo nuosprendžiai ir nutartys, taip pat kasacinės instancijos teismo nutartys, kuriose sprendžiamas klausimas dėl nusikalstamų veikų, padarytų vaiko atžvilgiu (nepriklausomai nuo to, ar vaikas byloje dalyvauja kaip nukentėjusysis, liudytojas ar kitaip susijęs asmuo), be kita ko konkrečiai įvardinant „kitaip susijusius asmenis“.</p>	<p>aiškinamajame rašte pagrindžiant taikymo apimtį trūkta teisinio aiškumo, tačiau atsižvelgiant į tai, kad sistemiškai vertinant tiek Įstatymo projekte siūlomas įtvirtinti nuostatas, tiek aiškinamąjį raštą, atrodo, jog siūlomi pakeitimai yra siejami konkrečiai tik su vaiko atstovo pagal įstatymą prieš jo paties vaiką padarytomis nusikalstamomis veikomis, taip pat sprendžiant vaiko atstovo pagal įstatymą atsakomybės klausimą nusikalstamų veikų prieš jo paties vaiką padarymo atveju, tikslinė grupė, kurios interesų apsaugai ir gynimui reikalingas didžiausias dėmesys, yra būtent nuo tokių veikų nukentėję nepilnamečiai, siūlytina subjektų sąrašo neplėsti, ir palikti tik nukentėjusiuosius, kaip galima suprasti iš paties siūlomo Įstatymo projekto teksto.</p> <p>Manytina, kad išplėtus subjektų ratą ir liudytojais ar „kitaip susijusiais asmenimis“, galėtų neproporcingai išsiplėsti teikiamų dokumentų srautas, jeigu nuosprendžiai / nutartys turėtų būti pateikiami ir tais atvejais, kuomet vaikas byloje dalyvavo tik kaip liudytojas ar kitaip susijęs asmuo. Manytina, kad Įstatymo projekto siekiams pasiekti pakaktų tik nuosprendžių / nutarčių Tarnybai pateikimo, bylose kuriose spręstas klausimas dėl nusikalstamos veikos, padarytos vaiko atstovo pagal įstatymą prieš jo vaiką.</p> <p>Taip pat nėra aiški „kitų susijusių asmenų“ sąvoka, todėl siūloma jos nenaudoti, nes baudžiamajame procese yra konkretūs proceso dalyvių statusai, o kas galėtų būti kiti susiję asmenys nėra aišku.</p>
	<p><...> Pastebėtina ir tai, kad nusikalstamas veikas prieš vaiką gali padaryti kiti asmenys, kurie nėra atstovai pagal įstatymą, pavyzdžiui, motinos ar tėvo sugyventiniai, vaiko dėdės ar tetos, seneliai, globos įstaigos darbuotojai, kurie nėra globėjai ir pan. Aptariamame projekte šie atvejai nėra numatyti.</p>	<p>Neatsižvelgta.</p> <p>Įstatymo projektu siekiama užtikrinti efektyvesnį vaikų interesų gynimą ir apsaugą kiek tai susiję su nusikalstamomis veikomis, kuomet jas padaro vaiko atstovai pagal įstatymą. Todėl Įstatymo projekte kiti subjektai (seneliai, motinos / tėvo sugyventiniai ir t.t.) nėra išskirti, koncentruojantis tik į vaiko atstovus pagal įstatymą, kurie yra atsakingi už rūpinimąsi vaiku, jo auklėjimą, atstovavimą jam ir jo teisių ir teisėtų interesų gynimą. Vaikų atstovais Civilinio kodekso prasme yra laikomi vaiko tėvai, globėjai, rūpintojai, tėviai (3.157, 3.272, 3.227 str.), Tarnyba šių asmenų atžvilgiu gali kreiptis / taikyti specifines priemones tokias kaip tėvų valdžios ribojimas arba globėjo (rūpintojo) nušalinimas (atleidimas), kas netaikoma kitiems siūlomiems įtraukti subjektams. Atsižvelgiant į Įstatymo projekto apimtį, nėra tikslinga siūlyti platesnio reglamentavimo, kuris nėra būtinas Įstatymo projekto siekiamam įgyvendinti.</p>

	<p>Taip pat Kodekso pakeitimo projektu siekiamas įtvirtinti reguliavimas sudarytų prielaidas situacijai, kai Tarnyba vienoje ir toje pačioje baudžiamojoje byloje gautų kelių teismų instancijų procesinių sprendimų kopijas. Toks informavimo modelis kelia proporcingumo ir administracinės naštos klausimus tiek teismams, tiek Tarnybai, nes siūlomais pakeitimais nėra įvertinta nei galimų dokumentų srautų apimtis, nei tokio reguliavimo poveikis teismų darbo organizavimui ir Tarnybos pajėgumams veiksmingai apdoroti gaunamą informaciją. Atsižvelgiant į tai, Teisėjų taryba mano, kad siūlomas teisinis reguliavimas nėra optimalus ir sistemiškai suderinamas su baudžiamojo proceso tikslais.</p>	<p>Neatsižvelgta.</p> <p>Įstatymo projektu siūlomas reguliavimas nėra orientuotas į plačią ar neapibrėžtą bylų imtį. Priešingai jis taikomas tik aiškiai apibrėžtam atvejų ratui - toms baudžiamosios byloms, kuriose nusikalstamas veikas prieš savo vaikus padaro jo atstovai pagal įstatymą. Taigi siūlomas informavimo mechanizmas apima ribotą ir specifiskai identifikuojamą teismų sprendimų dalį, o ne visus baudžiamuosius procesus, susijusius su nepilnamečiais. Atsižvelgiant į šią aplinkybę, nėra pagrindo teigti, kad siūlomas reguliavimas ženkliai didintų įstaigoms administracinę naštą ar sudarytų nepakeliamus dokumentų srautus. Pažymėtina, kad Tarnyba yra įsivertinusi savo institucinius pajėgumus, žmogiškuosius ir organizacinius resursus bei turi galimybes efektyviai apdoroti gaunamą informaciją. Tarnyba taip pat mato objektyvų tokio teisinio reguliavimo poreikį, atsižvelgdama į savo funkcijas užtikrinant vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugą. Pažymėtina, kad apsiribojus tik įsiteisėjusių teismų sprendimų pateikimu Tarnybai, apimtis būtų dar labiau susiaurinta, todėl administracinė našta tiek informaciją teikiančiam, tiek ją gaunančiam subjektui būtų minimali ir proporcinga siekiamam tikslui.</p>
--	---	--